

A két központ könyv- és könyvtárpropagandájának összehangolása /vándorkiállítások stb. rendezésével/.

Rendszeres munkaértekezleteket kellene tartani a két hálózati központ módszertani részlege között. Időnként hasonló célból tapasztalatcserét, tanulmányutakat kellene szervezni a központok azonos munkakörű dolgozóinak számára.

A két műszaki nagykönyvtár munkatársai között kialakítandó jó személyes kapcsolat érdekében esetleg közös klubnapok, sport, kirándulási lehetőségek biztosításával közelebb kell hozni a központok munkatársait /későbbiekben a hálózati dolgozókat/.

A felvázolt néhány javaslattal célunk az volt, hogy a könyvtári munka főbb területein rámutassunk a szorosabb együttműködés lehetőségeire. A két műszaki könyvtárhálózat között kialakítandó kooperáció továbbfejlesztése közös munkabizottság feladata volna, amely a kérdéscsoport alapos elemzése után munkatervben rögzítené a végrehajtás módját és ütemét.

Móra László

A CSEPEL AUTÓGYÁR MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁSI KÉRDÉSEIRŐL

65.012.45

A technika jelenlegi fejlődési ütemében, a szakirodalom egyre növekvő áradatában, a hazai műszaki tájékoztatási munka eddigi - és csakis szocialista társadalmunk által biztosított - eredményei ellenére vállalatunknál ninosen szervezetileg kellően értékelte helyzetben és állapotban. Ezért - elméleti eszmefuttatások helyett - a beavatkozás időszerűségét szeretném bizonyítani.

Egy cikk keretében a kérdés még vállalati vonatkozású teljes feltárása sem valószínűsíthető meg, még kevésbé az érintett szakirodalom egészének feldolgozása. Aikre mégis hivatkozom, a műszaki könyvtárügy, dokumentáció, tájékoztatás és propaganda hivatásbeli vagy hivatott ismerői, tudósai, dolgozói vagy vezetői, remélem, elnézőek lesznek azért, hogy megállapításait, tapasztalataikat, véleményüket és javaslataikat esetenként - külön hivatkozás nélkül - felhasználom. Merem ezt tenni azért, mert célunk azonos: az MSZMP VII. kongresszusa határozatainak megvalósítása, új ötéves népgazdasági tervünk sikeres végrehajtása, a szocializmus és kommunizmus építésének szolgálata az élenjáró szovjet és más haladó tudományos és termelési tapasztalatok gyűjtésével, nyilvántartásával, értékelésével, kellő intenzitás feldolgozásával és rendszeres, tervszerű - szervezetileg biztosított - széleskörű terjesztésével és hasznosításával.

Véleményünk a megvalósítás módszertani kérdéseiben és ütemezésében már eltérő lehet, de eltérhet vállalatunk dolgozóinak és vezetőségének elgondolásaitól is. Ahhoz azonban nem férhet kétség, hogy a fejlődés szabta parancsoló szükségesség így vagy úgy, de a műszaki tájékoztatás hatékonyságának sürgető emelését igényli. Ezért vitákat, javaslatokat, megoldásokat és intézkedéseket szeretne ez az írás megindítani.

A megfontolások alapjául a kérdés-komplexumot három pontban sűrítettem:

1. Miért parancsoló szükség ?

Műszaki kádereink tájékozottsága a technika fejlődése, állandó differenciálódása és a határterületek érintkezése folytán - az egyre növekvő szakirodalmi áradat közepette - arányaiban egyre csökken. Amíg csak a könyv volt minden ismeret forrása, addig a szakember könnyen megbirkózott vele. Ma azonban, amikor a forrás már - átfutási idejét is tekintve - nem elsősorban a könyv, hanem az egyesek által már szintén túlhaladottnak tekintett folyóirat, de ezentul a kutatói, kísérleti uti jelentés, akadémiai közlemény, legkülönbözőbb formájú műszaki leírás, tapasztalatcsere és ujitási anyag, szabadalom, szabvány, katalógus, prospektus stb. stb., valamint mindezek referátumai, kivonatai, annotációi stb., akkor a szakember - ha a dokumentumok ilyen tömegében magára van utalva - két malomkö között őrlődve vagy tájékozottságát emeli, és akkor a termelőmunkában való részvételből veszít időt, vagy tájékozottságából kell feladnia, ami szintén a termelési színvonal és a termelékenység rovására megy. Ebből természetesen az következik, hogy a műszaki fejlődés megáll, illetve elrohog felettünk, megingatva a gyártás és a gyártmány korszerűségének alapját is. Nézzük meg, hogy a feleségek mellett mennyi az az anyag, amivel számolni kell. Csak egy pár "száraz" adat. Évente kb. 2 millió tudományos cikk jelenik meg több tízezernyi féle folyóiratban, kb. 60 millió oldal terjedelemben. De ne ijedjünk meg! Vállalatunkhoz 1960-ban "mindössze" 92 féle külföldi folyóirat jár. Ez a mennyiség kb. 1625 lappéldányt tesz ki. Hozzávezetőlegesen feltételezhetjük, hogy ezek mindegyikében 3 cikk tarthat nálunk érdeklődésre számot. Így a cikkek száma 4875, ami kb. 18-20 ezer oldalt jelent. Akkor azonban újra megijedhetünk, ha számításba vesszük, hogy az Országos Műszaki Könyvtárba 2500 féle folyóirat jár /és a folyóiratoknak csak kis hányada határozott profilu/, hogy szabadalmi tára 5 millió darabot képvisel, ha számolunk saját és más könyvtárak könyvdalaival és az előzőekben már említett egyéb dokumentumoldalakkal szinte felsorolhatatlanul és megazámlálhatatlanul. Megdöbbenhetünk azon, hogy csak egy évben mi az, ami "benne maradt" a dokumentumokban, ami nem került a termelés vérkeringésébe, mindnyájunk nagy kárára azért, mert előzetes tájékoztatási kapacitásunk majdnem a nullára csökkent, fordítási kapacitásunk pedig mindössze évi 3500-4000 oldal.

Talán annyit még ehhez az első kérdéshez, hogy a moszkvai Népgazdasági Tanács általában 2000-5000 dolgozó létszámhoz, iparáganként változóan, de minimálisan 5 fő műszaki tájékoztatási létszámot irányoz elő, nem szólva a 100-400 főnyi létszámú üzemszervekben mintegy félállásban foglalkoztatott műszaki tájékoztatási megbízottakról. Természetesen ezek a számok a mi viszonyainkra csak átértékelve lehetnek iránymutatók, de így is elgondolkodtatóak.

Mi sem állhatunk a fejlődés útjába, és örömmel könyvelhetjük el, hogy a parancsoló szükség egyre inkább jelentkezik. Olvassuk el a NÉP-SZABADSÁG 1960. május 22-én elindított vitáját a műszaki fejlesztés és tájékoztatás kérdéséről. De olvassuk el a vállalatunk pártbizottsági ülésén elhangzott beszámolót, amely a műszaki fejlesztés érdekében többek között a műszaki dokumentáció ésszerűbb alkalmazására is felhívta a figyelmet, mint egyik jövőbeni feladatunkra. A három pontba sürített fő feladatok /munkafegyelem megszilárdítása, a tervező műszaki fejlesztés, a jobb belső szervezettség/ megvalósításához pedig legyen szabad hozzáfűznöm azt az általános, tudományos és gyakorlatilag is bizonyított véleményt, hogy egy vállalat lehetőségei mindig a területen működő dokumentációs részleg kapacitásának is függvénye. /A "dokumentációs" szó alatt itt, természetesen, nem a vállalatunknál jelenleg ilyen elnevezés alatt igen fontos tevékenységet kifejező részlegre gondolok, hanem arra a könyvtári, információs, tájékoztató, feldolgozó stb. munkára, amelyet ez a szó összefoglalóan a gyakorlati használatban jelent./

2. Milyen gazdasági előnyöket rejt magában ?

Műszaki könyvtárunknak csak 1953-ban volt módja arra, hogy a szolgáltatásai révén jelentkező gazdasági kihatásokat vizsgálja. Ennek eredményeképpen akkor 75 millió forint megtakarítás jelentkezett. Ha ezt az adatot reális értékére szorítjuk le, akkor is nyugodtan állíthatjuk, hogy műszaki könyvtárunk többszörösen behozza a ráfordításokat, még akkor is, ha könyvtárainknak a felszabadulás óta nemcsak a gazdasági, hanem a tudásbeli gyarapítás terén van elsőrendű feladatuk.

De hozzunk e helyen is egy pár példát. A moszkvai Központi Tájékoztatási Iroda, a CBTI, költségvetése évi több millió rubel, viszont tevékenysége alapján a kimutatott és elért megtakarítás több tízmillió rubelre rug. Ha azt mondjuk, hogy a Szovjetunióban és a népi demokratikus országokban a dokumentációs és tájékoztató munka ennek ellenére is elsősorban kulturális program, nézzük meg a business-re olyan érzékenyen reagáló kapitalista felfogást ezen a téren. Több nyugati tőkéss vállalat olyan mértékű dokumentációs és irodalomkutató szervezetet tart fenn, amely az egyetemi kutatóintézetek méreteit is meghaladja. A műszaki irodalom értékét bizonyítja az a példa is, hogy egy 3 millió dollár értékű - a 2. világháború során megszerzett - műszaki dokumentáció az USA-nak 70 millió dolláros megtakarítást jelentett. További amerikai adatok bizonyítják, hogy ha egy vállalat műszaki tájékoztatási célokra bevételének 0,5-1 százalékát fordítja, akkor reálisan jár el.

Végül, de nem utolsósorban egy csehszlovák viszonyok közötti, de általános érvényű elemzés és megállapítás: "Ha a Csehszlovákiában foglalkoztatott 150 000 tudományos dolgozó munkaidejének 10 százalékát takarítják meg a dokumentációs részlegek munkája és szolgáltatásai, akkor ez 15 000 képzett munkaerőt jelent. Mivel egy dokumentalista átlag kb. 20 személyt szolgál ki, e hálózat munkájának növelése csak 1500 dokumentalistát igényel. Ezzel az előfeltétellel 1 százalékos emelkedés tételvezhető fel a termelékenységben és 3 százalékos megtakarítás az általános kiadásokban. Megfordítva viszont egy - évi 500 millió cseh korona költségvetéssel dolgozó vállalat dokumentációs részleg nélkül további 10 millióval növeli kiadásait."

3. Mik a legfontosabb tervszerű teendők ?

A fentiekből világosan kitűnik, hogy a technológia- és gyártmány-fejlesztés, a nemzetközi versenyben való helytállás, a munka termelékenységének emelése érdekében feltétlenül szükséges, hogy fizikai dolgozóink, gyakorlati és kutató mérnökeink és technikusaink, műszaki és gazdasági vezetőink vállairól - szervezetenként biztosítottan - le kell vennünk a szakirodalomban való kutatás, böngészés, eligazodás terhének egy részét anélkül, hogy akár a személyzeti igények, akár az információs anyag mennyiségének terén túlzásokba esnénk.

A szolgáltatások fajtáira és módszereire, valamint az ezekhez szükséges intézkedésekre vonatkozóan egy - a pártbizottságunk igazgatósági épületi alapszerve által összehívott - bizottság a közelmúltban javaslatot terjesztett elő. Javaslatot készített a kohó- és gépipar területén a műszaki könyvtári dokumentációs és tájékoztató munka megszervezésére Balázsi Béla elvtárs is, a KGM Műszaki Információs és Fordító Vállalat igazgatója. Ezek részleteire itt nem térhetek ki, csak azt szeretném kihangsúlyozni, hogy a kérdés napirendre került, és megoldásig napirenden marad. Itt csak nagy vonalakban ismertetem a szükséges intézkedéseket:

a/ Dokumentációs és tájékoztató tevékenységünket a jelenlegi adottságainkra jellemző és csak egyéni kezdeményezésekből fakadó egyenetlen színvonaláról az egyenletesség, tervszerűség és szervezettség állapotába kell fejlesztenünk.

b/ Le kell rögzítenünk, hogy adottságaink között mely területek igényelnek és milyen intenzitású operatív, és melyek csak közvetítői, terjesztői dokumentációs munkát.

c/ Műszaki könyvtárunknak meg van minden feltétele a széleskörű tájékoztatás nyújtására. Olyan szervezetté kell fejlődünk, amelynek kapacitása elegendő lenne ahhoz, hogy az aktuális és távlati műszaki fejlesztési feladatokat begyűjtse, dokumentációs tevékenységét ezekre a témákra irányítsa, és előzetes, gyors, több dimenziós tájékoztatási módszerekkel vigye a hasznosítóhoz.

Vállalatunkat, dolgozóinkat és vezetőinket csak köszönet illeti az eddigi lehetőségek alapjainak megteremtéséért. A további fejlesztés, természetesen, mint minden téren, kezdeti áldozatokkal járna: azonban mint a hivatkozásokból láttuk, jól felfogott gazdasági érdek is.

Hegyi Nándor

==..==..==